

ФЕНОМЕН ДОВІРИ В ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проведений аналіз суті такого соціального явища як політична довіра населення. Акцентовано увагу на тому, що довіра є необхідним елементом успішного функціонування і відтворення суспільства. В даній роботі зроблений акцент на основних напрямках досліджень, в рамках яких розглядається даний феномен. Особлива увага спрямована на аналіз довіри з точки зору міждисциплінарного підходу. Виділяються і описуються характерні особливості довіри в політиці в цілому, а також до політичних і державних діячів. Уточняється і конкретизується визначення довіри, сформульоване в рамках сучасної методології.

Ключові слова: довіра, політичні інститути, соціальний феномен, комунікація, державна служба, населення, влада, громадська думка.

Abstract

The analysis of the essence of such social phenomenon as the political trust of the population is conducted. Emphasis is placed on the fact that trust is a necessary element of the successful functioning and reproduction of society. This work focuses on the main areas of research in which this phenomenon is considered. Particular attention is given to the analysis of trust in terms of a multidisciplinary approach. The characteristic features of trust in politics as a whole, and political and state figures are distinguished and described. The definition of trust, formulated in the framework of modern methodology, is specified.

Keywords: trust, political institutions, social phenomenon, communications, public service, population, power, public opinion.

Проблематика і концепції вивчення довіри є актуальними досить давно в різних галузях соціально-гуманітарного знання. Нині дослідження довіри збагатились не лише значними досягненнями, а й методологічними протиріччями, похідними від розуміння природи довіри і особливостей трансформації цього феномену в сучасних умовах функціонування суспільства.

В цілому прийнято виділяти два основних напрямки досліджень, в рамках яких цей феномен розглядається або як інститут традиційного суспільства, заснований на безумовній вірі іншим і такий, що регулює сферу міжособистісних відносин, або як продукт сучасного раціоналізованого суспільства, для якого довіра виступає джерелом ефективності соціально-економічного та політичного розвитку і основою безпеки функціонування соціальної системи [1]. Протистояння і протиріччя в розумінні природи довіри в сучасних умовах обумовлені її трансформацією та різними інтерпретаціями цього процесу.

Довіра, як інституційний зв'язок, несе в собі такі критерії ідентифікації: інтелектуальний (пізнавальний) і емоційний. Перший пов'язаний з виправдуванням очікувань передбачуваних майбутніх дій об'єкта довіри, другий несе в собі очікування позитивного і справедливого. Разом з тим, серед «радіусів довіри» (Ф. Фукуяма) позиційна довіра до конкретної соціальної ролі чиновника і процедурна довіра до його діяльності, що переростають в «інституційну довіру населення» (П. Штомпка) до бюрократії в цілому [2], є лише показником, що притаманний останній. За цим показником ми можемо лише судити про її прозорий стан.

Вчені по-різному трактують довіру в цілому і довіру до політичних інститутів, зокрема, але всі дослідники визначають довіру як важливий елемент успішного функціонування і відтворення суспільства. Політична довіра розуміється як довіра до політичних інститутів, уряду і взагалі до влади.

Політична довіра відображає суспільний настрій, ставлення людей до державного устрою і діяльності державних структур. Вчені вважають, що рівень авторитету влади можна проаналізувати за рівнем політичної довіри. Це одна з найважливіших умов успіху політичних партій, діячів, владних структур [3].

У рамках сучасної методології, що відбиває багаторівневий характер довіри в сучасному суспільстві, формується таке визначення довіри, згідно з яким під цим феноменом розуміється форма соціальних відносин, яка характеризує матрицю соціальних інтеграцій на міжособистісному, міжгруповому й інституціональному рівнях і створює основу для накопичення соціального капіталу та консолідації суспільства.

Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 13 по 17 лютого 2020 року. Було опитано 2018 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення країни за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,3% з імовірністю 0,95.

Серед державних та суспільних інститутів найчастіше довіра висловлюється до Збройних Сил України (їм довіряють 69% опитаних), Державної служби з надзвичайних ситуацій (65%), Церкви (62,5%), Державної прикордонної служби (60%), волонтерських організацій (60%), Національної гвардії України (60%), ЗМІ України (52,5%), Президента України (51,5%), добровольчих батальйонів (51%).

Недовіра найчастіше висловлюється державному апарату (чиновникам) (77%), судовій системі загалом (76%), комерційним банкам (71,5%), місцевим судам (71%), політичним партіям (70%), Прокуратурі (68%), Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі (66%), Національному антикорупційному бюро України (НАБУ) (65%), Верховній Раді України (65%), Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) (65%), Уряду України (64,5%), Верховному Суду (64%), Антикорупційному суду (64%), Конституційному Суду України (60,5%), Національному банку України (60%), профспілкам (51%) [6].

Таким чином, в українському суспільстві зберігається традиційний тип довіри, що характеризується високою цінністю міжособистісних відносин, родинних і дружніх зв'язків та синдромом загальної недовіри і стійкого закріплення стереотипів «довіряти нікому не можна» стосовно політиків. Однак такому досить високому рівню інституційної недовіри, на мій погляд, відповідає неадекватно високий рівень персоніфікованої (публічної) довіри. Інституційна довіра - цінність надіндивідуального порядку, що дозволяє ефективно здійснювати інтеграції інституціонального рівня на основі єдиної ціннісно-нормативної системи і формувати суспільство як якесь стабільне ціле.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кабаченко Т.С. Психология управления: Учебное пособие. Москва: Педагогическое общество России, 2000. 384 с.
2. Денисюк С.Г. Довіра як чинник ефективності політичної комунікації. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології. Харків, 2011. Вип. 19 (№ 984). С. 171–176.
3. Денисюк С. Г. Комунікологія : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2015. 102 с.
4. Карамушка Л.Н. Психология управления, СПб, 1997, 364 с.
5. Мельник Л.П. Психология управления: Курс лекцій - 2-ге вид., стереотип. Київ: МАУП, 2002. 176.
6. Електронне посилання: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diiialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-liutyi-2020r>.

Бадя Яна Вікторівна – студентка групи МЗД–176, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: yana.badechka@gmail.com

Науковий керівник: **Денисюк Світлана Георгіївна** – доктор політичних наук, професор, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com

Yana V. Badya–Faculty of Management and Information Security Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: yana.badechka@gmail.com

Supervisor: **Svitlana G. Denysiuk** – Doctor of Politicians science (Eng.), professor, professor of social and political sciences department, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com